

EN LOUIS LE ROY, HIJ TUINIERDE VOORT

*'Het milieu is niet gered
met hier en daar een natuurterreintje'*

WILLEM DE HAAN

Louis le Roy (63), kunstenaar, landschapsarchitect en cultuurfilosoof uit het Friese Oranjewoud: 'Voor de grap zeg ik wel eens dat ik een leeftijdsverlenging tot 600 jaar heb aangevraagd maar nog steeds geen antwoord heb gekregen.'

In het begin van de jaren zeventig ontwierp hij even wilde als eigenzinnige stadsparken in Heerenveen en Groningen. Hij vormde de kreet 'Onkruid vergaat niet' om tot 'Onkruid bestaat niet'. Zijn boek *Natuur uitschakelen, natuur inschakelen* werd een bestseller en veel plantsoenen-diensten liepen weg met zijn ideeën. Nu, ruim tien jaar later, is er van zijn parken en plantsoenen weinig meer over. Maar van teleurstelling geen spoor: 'Ik heb altijd geweten dat Nederland voor mijn ideeën te klein was.'

Hij staat in zijn weelderig begroeide tuin achter zijn woning in Oranjewoud. Hij poneert zijn ideeën met grote stelligheid en laat geen ruimte voor tegenwerpingen of relativeringen. Zijn hele leven staat in het teken van zijn strijd tegen de gelijkvormigheid. 'Weet u waar ik me vaak over verbaas? Over al die mensen die na hun pensionering zeggen: "Nu ga ik alles doen waar ik nooit tijd voor heb gehad" en die vervolgens tot niets komen. Dan zeggen ze: "Het is belachelijk, er komt niets uit mijn handen. Ik kan niets." Dat stakkerige gedoe. Mensen zouden een eigen creativiteit moeten ontwikkelen. Niemand is op de wereld gezet om zijn hele leven stopcontacten te maken of afstompend lopende-bandwerk te doen. Maar mensen

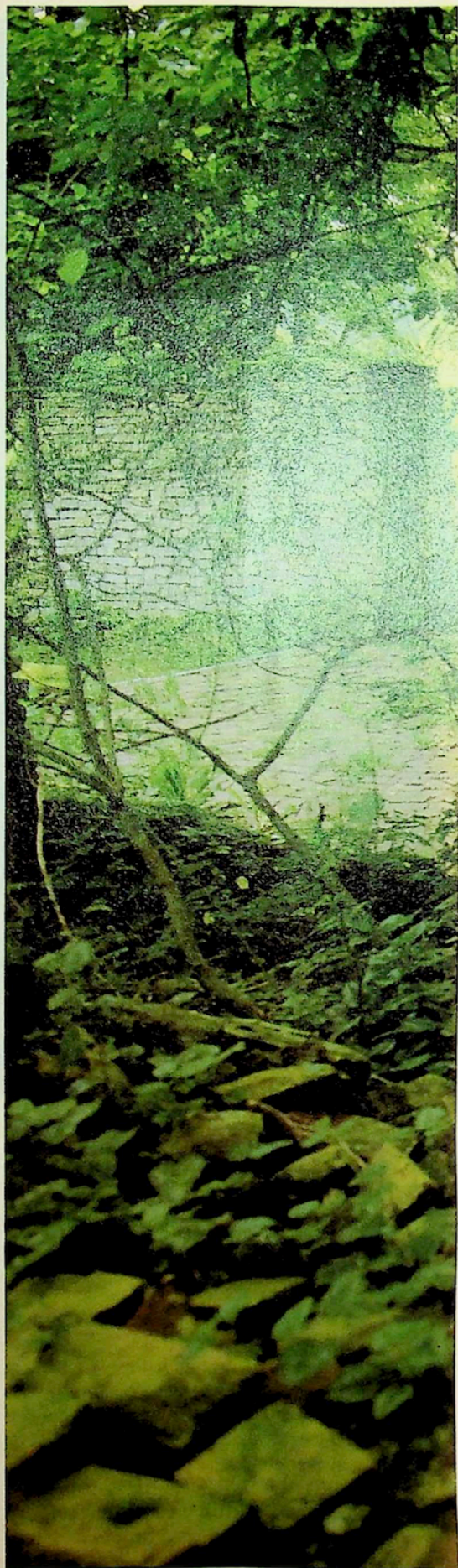
die zelf gaan denken, lopen buiten de platgetreden paden. En daar zit de maatschappij niet op te wachten.'

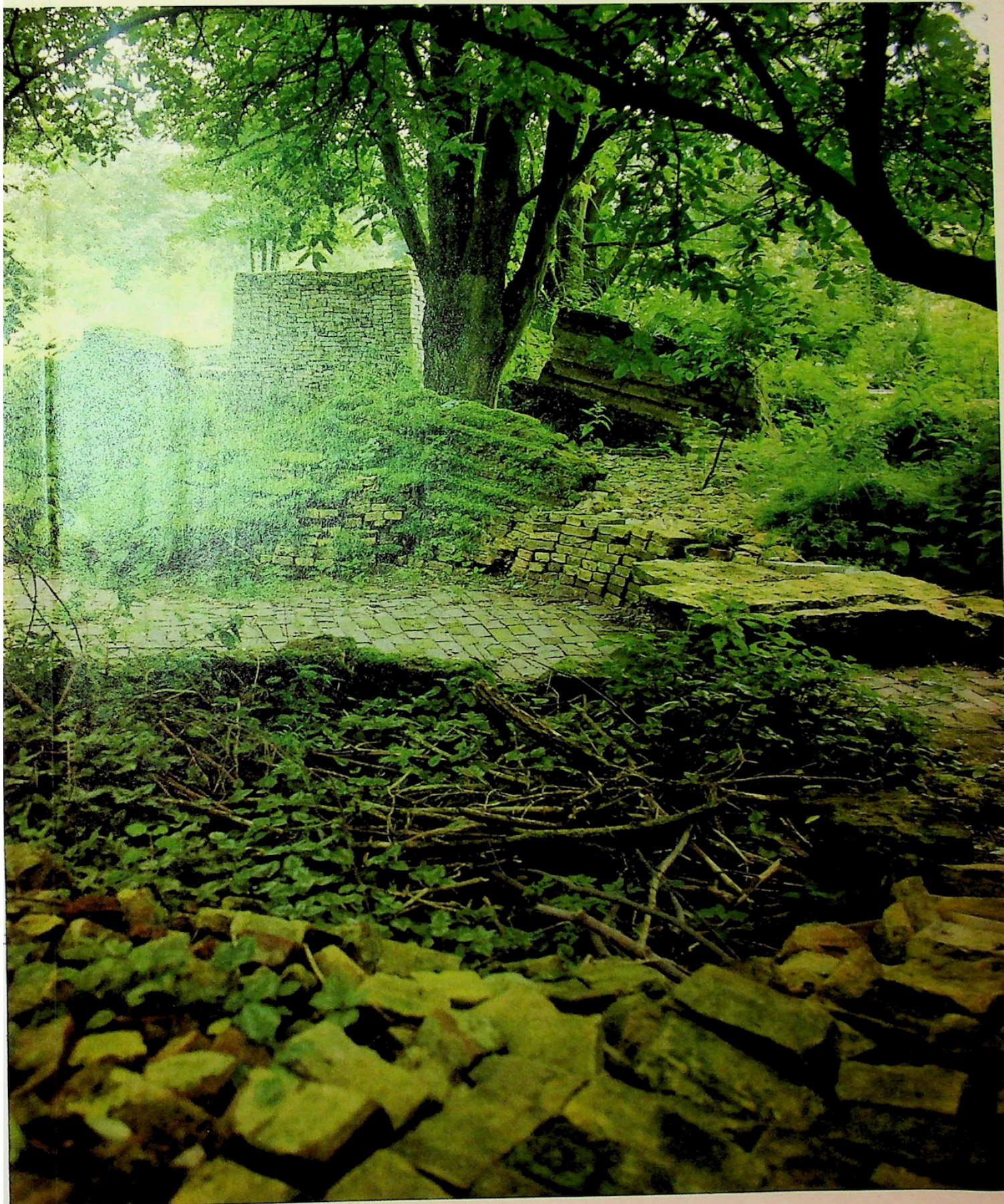
Louis le Roy, 'de wilde tuinman', baarde vijftien jaar geleden veel opzien met zijn plannen om in de steden groene vrijplaatsen te creëren, waar de natuur en de burgers hun gang konden gaan. Le Roy bleek in staat om de gladgeschorene gazonnetjes en aangeharkte bloemenperkjes in *no time* te veranderen in een spannende, onvoorspelbare en ingewikkelde chaos. Heerenveen en Groningen gaven hem een

*Het terrein bij Mildam is zo
weerbaar dat de natuur de
negatieve invloed van de
zure regen kan weerstaan*

kans, en schrokken zich vervolgens kapot, maar de omwonenden vonden het, na een moment van argwanend afwachten, prachtig. 'Ik zal nooit die apotheker in Groningen vergeten die opeens begon met het aanleggen van een spoorrails door het gebied. Hij maakte treintjes waar de kinderen mee over die rails konden rijden. Toen de gemeente de zaak stopzette, is die man verhuisd.'

In de Groninger nieuwbouwwijk Leuwenborg — want daar kwam le Roy het verste met het realiseren van zijn ideeën —

willen dringen: de politiek die ons de creativiteit ontnemt: de economische machten die eerst de boel vernielen en daarna fors geld verdienen aan het opruimen van diezelfde rommel. Een gevoelsmatige benadering? Le Roy: 'Nee, een knalhard betoog.'

VORSTGEVOELIG

In Heerenveen bestaat een algemene politieverordening die bepaalt dat de voortuin van woonhuizen alleen mag dienen als siertuin; dat er geen was te drogen mag worden gelegd, en dat bomen en struiken niet hoger mogen worden dan anderhalve meter. Standaard-regels, die in Heerenveen niet echt worden gecontroleerd, maar een houvast zijn bij conflicten. De plantsoenendienst heeft wel andere dingen te doen, zo klinkt het ten stadhuize. Aan het begin van wat eens Le Roy's 'wilde' experiment was aan de President Kennedylaan zijn de ooit door hem geplante populieren metershoge bomen geworden. Ze moeten daar weg omdat

Ik maak me druk om een manier van denken waarbij de vraag wat iets oplevert de voornaamste vraag is

ze dreigen om te vallen en bovendien te veel licht wegnemen op de bodem. Maar het opruimen kan alleen met hoogwerkers, 'en dat kost klauwen vol geld,' zegt de plaatselijke plantsoenendienst. 'De moerbeibomen hebben we ook al om moeten halen, die zijn veel te vorstgevoelig. Onlangs hadden we hier wat Amerikaanse bosplanters op bezoek. Die zeiden: jullie moeten uiteindelijk eens wat gaan kappen hier. Eigenlijk moeten al die hoge bomen eruit, maar ik denk dat we dat uit piëteit met Le Roy wel niet zullen doen.'

Le Roy schampert, en vermorzelt een dode tak van een zilveresdoorn. We lopen over de President Kennedylaan: een middenberm van tweeënhalf meter breed, een kilometer lang, we lopen langs gedeeltelijk ingestorte steenwallen, waar ooit zeldzame mossen en planten zich wortelden. Er ligt plastic en bierblik. Her en der is prikkeldraad gespannen. Hier hadden grote bouwwerken moeten verrijzen. Hier hadden de mensen een stuk plantsoen in handen om steeds te veranderen. Hier had de zaak uitgebouwd kunnen worden tot een steeds complexer en gevarieerder geheel. Hier hadden kinderen een speelplaats kunnen vinden. Maar je ziet: het grootste gebrek is

dat je er nog nauwelijks een mens in ziet. 'De ooit bejubelde ontwerper schopt tegen een kartonnen doos en zegt half spottend dat een profeet in eigen land nu eenmaal nooit geliefd is.

Plantsoenendienst en Le Roy zijn het in ieder geval over een ding eens: de Kennedylaan is nu een troep geworden.

Ooit deed Le Roy goede zaken met de toenmalige wethouder van Groningen Max van der Berg. Max regelde in 1974 zes hectare plantsoen in de nieuwbouwwijk Leuwenborg, en Louis kreeg de beschikking over de onderhoudspot voor dat gebied om er iets leuks van te maken. Tien jaar later, als het contract afloopt is de verstandhouding tussen gemeente en Le Roy 180 graden omgeslagen. Van der Bergs opvolger, wethouder Ypke Gietema (ook PvdA), liet zich in een uitzending van *Van Gewest tot Gewest* ontvallen bij een nieuw te leggen park in de stad het onderhoud door koeien te laten verzorgen. 'Die houden ten minste hun mond,' zei de getergde wethouder bij die gelegenheid. Kort daarvoor heeft Le Roy de gemeente een laatste poets gebakken. Als hij in het voorjaar van 1984 al weet dat zijn contract niet verlengd wordt bestelt hij op de valreep nog duizenden bomen en vrachtwagens vol puin. De gemeente probeert de leveranciers van die goederen over te halen geen zaken meer met Le Roy te doen, maar moet uiteindelijk voor de rechtbank bakzeil halen.

Le Roy's lezing over het gebeuren in Groningen laat geen andere interpretatie dan dat het gemeentebestuur uiteindelijk bang was. Bang voor het enthousiasme dat Le Roy bij de bewoners in Groningen wist los te maken, bang voor de eerbare burgers die iets te veel gingen doen waar ze zin in hadden.

Maar er zit meer achter. Vooral een wereld van verschil in denken, praten, handelen. Een gemeente-apparaat dat gewend is plannen ambtelijk voor te bereiden, elke punt en komma op papier te zetten en er dan een prijskaartje aan hangt, tegenover denken in een zee van tijd en ruimte. Maar ook tegen de bezetenheid van Louis le Roy: 'Ik maak me druk om mensen die zich van tien hoog van een flat werpen omdat ze het in deze maatschappij niet vinden; om het in ijlt tempo verdwijnen van het tropisch regenwoud; om een manier van denken waarbij de vraag wat iets oplevert de voornaamste vraag is.'

WEST-DUITSLAND

Le Roy's naam maakt de laatste jaren opgang in de Bondsrepubliek. Met de stad Oberhausen sloot hij een overeenkomst die tot in de 21ste eeuw loopt. Ditmaal gaat het niet om zes, maar om tweehonderd hectare, midden in de stad. Thuis werkt Le Roy aan

een gigantisch schilderwerk van zeshonderd vierkante meter. Een surrealistisch kunstwerk dat wellicht ooit een plaats zal krijgen in Oberhausen. Totdat het op zijn beurt ten prooi zal vallen aan de elementen. 'Dat anderen door mijn werk mogelijk gestimuleerd worden is belangrijker dan dat wat ik maak voor de eeuwigheid bewaard blijft.'

Een paar kilometer van zijn huis verwijderd, nabij het gehucht Mildam, kocht Le Roy dertig jaar geleden een stuk land. Hij plantte er een gigantisch hulstbos, liet een deel van het grasland dertig jaar onaangevoerd 'om te kijken wat er zou gebeuren' en bouwde er zonder al te veel hulpmiddelen een stenen huis als atelier. Het atelier is inmiddels danig in verval. Boomwortels knagen aan de funderingen, de kozijnen raken langzaam bemoest. Het interesseert hem niet. 'Ik wilde laten zien dat iedereen een huis kan bouwen, en dat is gelukt.' Bijna wekelijks brengt de gemeente hem een vrachtwagen vol puin. Puin, dat Le Roy aanwendt om een verhoogde snelweg door zijn gebied aan te leggen. Trottoirbanden, bakstenen, oud ijzer, stukken muur, alles verdwijnt in of op de grond. Even verderop graaft hij bijna dagelijks aan een diepe sleuf waarin het regenwater wordt opgevangen. Een moeraslandschap wordt afgewisseld met rotspartijen waar een kennis experimenteert met berg-vegetaties. Jaarlijks komen er tientallen bezoekers in een poging Le Roy's gedachtingang te doorgronden.

Voor het eerst stralen zijn ogen een zekere trots uit. 'Dit is een dynamisch terrein dat elke week verandert. En wat aardig is: als je praat over zure regen, de luchtvervuiling, daarvan heb ik hier helemaal geen last. Ik geloof niet dat je die zure regen zelf kunt beteugelen. Maar als dat zo is, dan moet je daar een creatief antwoord op geven. Dit terrein is zo weerbaar dat de natuur hier die negatieve invloed van die zure regen kan weerstaan. Op deze manier zouden overal pretparken gemaakt kunnen worden. Zo zou je Nederland in twintig jaar tijd totaal kunnen veranderen, want het milieu is niet gereed als we hier en daar een natuurterreintje aanleggen. Dat zegt me niks.'

De handen gaan op de rug, een wilskrachtige pas. 'Vrienden in Duitsland noemen mij wel eens een nieuwe Tijn Uilenspiegel. Dat was immers iemand die met grappen en grollen de maatschappij haar eigen fouten liet zien. En ik ben ook zo'n dorpsgek die op zijn manier de werkelijkheid laat zien. Laat ik zeggen: ik vind het aardig om het zo een beetje te brengen. De mensen die hier wonen, mij jarenlang bezig hebben gezien en nu stomverwonderd zijn dat hier zo'n gigantisch park is ontstaan, dat kerngezond is. Er zouden meer van dat soort dorpsgekken moeten zijn.'